

Erään tuiralais- talon tarina

Panu

Kerroin äskettäin mielenkiintoisista löydöistä Tuiran Valtatie 67:n purkutyömaalla. Soitin jo silloin Kellokummun Leevin neuvon mukaan talon tätä edellisille omistajille, jolloin sillä paikalla syntynyt ja kasvanut agronomi Aune Kantola, syntyisin Vuorma, siltä paikalta kertoi, mitä tiesi ja muisti kotinsa vaiheista. Korutonta kertomaa. Tuli mieleeni, että Valtatie 67:n vaiheet ovat tyyppillinen tarina Oulun Tuirasta, lähihistoriaa, joka oikeastaan on unohtunut jo meidänkin ikäluokaltamme, ainakin sellaisilta, joiden tuiralaisuudet rakentuivat lähinnä tilapäisiin saatto- ja muihin kävelymatkoihin "Nurjallepuolelle"!

Tällä paikalla oli vielä 1920-luvun alussa kaksi pienehköä yhden huoneen mökkiä. Ne oli rakentanut siihen rahtimies Pekka Suomela, kotoisin Kellon Takkurannalta ja naimisissa luotolaissyntyisen Kaisa Kreetta Sauvolan kanssa. Kaisa Kreetta oli syntynyt 1854, Suomelan Pekka viisi vuotta myöhemmin. Vaikka tuvat eivät olleetkaan punaisia, oli pariskunnalla varmasti oma potumaa ja vähän muutakin viljelystä, oli lehmä ja tietysti hevosia, koskapa Pekka oli rahtimies. Hän ajoi rahtia ylimaihin aina Kuusamoon saakka. Kai hän juuri tämän tienestihommansa takia oli asettunut siihen mihin oli, ylimaiden valtatie alkupäähän.

Suomelainen tytär Fanny Elisabet avioitui konstaapeli August Vuorman kanssa. Poliisi Vuorma ehti vuosikymmenien aikana tulla tutuksi lukemattomille oululaisille, muillekin kuin tuiralaisille. Vävy asettui asumaan Valtatie 67:ään. Talonpitoon tämä ei tuonut suurtakaan muutosta, ei senkään jälkeen kun Vuorma 20-luvun alussa rakensi mökkien tilalle tämän nykyisen talon, jos nyt näin voi enää sanoa säreytystä rakennuksesta. Uuden talon rakentamiseen käytettiin Toppilasta ostetun vanhan suolamakasiinin järeitä hirsistä. Uuteen pääraKENNukseen tuli suuri pirtti rahtimiesten ja ylimaalaisien tarpeen tullen vaikkapa yöpyä. Tapa oli sellainen, kertoi Aune Kantola, että kun kaikki eivät mahtuneet Illikaiselle, niin yöpyivät sitten heillä ja näin vielä 30-luvulla. Hänen mieleensä

on jäänyt, että aina oli väkeä, yöpyjiä ja eväitään syöviä, tulevia ja meneviä. Tallissa piti olla tilaa vieraalkekin hevoselle. Navetassa jos pihallakin saattoi olla myös vieraita lemmiä. Näin erikoisesti Oulun syysmarkkinain aikana, kun väkeä tuli joka suunnalta ja myös lemmiä tuotiin myytäväksi.

Erikoisuutena ovat kertojani mieleen jääneet porot. Vielä 20-luvulla saattoi pihaan pelmahtaa ylikimikiläinen pororaito, joka tuli naapuripitäjästä poikkimaisin: "Juokse porosein, halki vuoret maat..." Näin lauloi Franzén ja halki vaikkakaan ei vuorten, niin kuitenkin erämaan ne ajelivat myös ylikimikiläiset. Niinpä sitten poroja oli sekä pihassa että liiterissä.

Vuormalla pidettiin omaa karjaa niin kauan kuin se oli kaupungin alueella sallittua eli vuoteen 1954. Sioista piti kuulemma luopua jo sitä ennen. Senkin jälkeen kun Suomela oli jättänyt rahdinajon puuhaili hän vävynsä kanssa talon töissä ja mielellään hevosen kanssa. Siihen aikaanhan poltto- puut usein haettiin Varjakan sahalta, joka olikin toiminnassa koko Pekan elinajan. Vanhaisä kuoli 1928, vanhaäiti 1930.

Kun karjanpito loppui, muuttivat Vuormat tyttärensä Aunen ja vävynsä Jaakko Kantolan luo Karjasillalle, jossa August Vuorma kuoli 1959, Fanny-rouva 1964. Valtatien talonsa he vuokrasivat, ja vanhusten mentyä möivät Kantolat sen 1972 kaupungille. Muuta vaihtoehtoa ei enää ollut, Tuiran kohtalo oli ratkaistu vihreän veran ääressä tämän ihanteellisen viheralueen väen mielipiteitä liiemmästi kuulematta.

Tätä kirjoittaessani mietin, minkä verran tämänkin elämäntapa, joka siis on näin lähihistoriaa, on esiintynyt oululaiskirjallijain kuvauksissa. Kaikkea en tietenkään ole lukenut, mutta näin yhtäkkiä tulee mieleen vain Martti Merenmaan viimeisin Ouluun sijoittuvine rahdinajajineen, minkä lisäksi ovat tainneet esimerkiksi rahtimiehet vilahda ikkunan ohi Matti Hällin kynänjäljissä.

Kerroin Aune Kantolalle, että löysin purkupaikal-

ta täytteistä tipahtaneiden lehtien joukosta myös osan ledestä, jonka nimi on The Illustrated London News, "suplementti" helmikuun 20:nneiltä päivältä 1850. Hetken mietittyään haastateltuni sanoi, että hän luulee tietävänsä, miten tällainenkin harvinaisuus on voinut joutua tuiralaiseen mökkiin. Vanhanäidin Kaisa Kreetta Suomelan hyvän ystävättären mies oli merikapteeni joka joko on voinut lähettää lehden tai on tuonut sen vaimolleen, kapteenskalle, jolta se sitten on kulkeutunut Suomalaille. Samaa tietä on voinut tulla aikaisemmin mainitsemani Abo Underrättelser 1851! Nämä ja kerrotut oululaislehdet oli kai sitten varustettu pihapiirin ulkorakennuksiin, josta joutuivat viimeiseen palvelukseensa nyt puretun talon välipohjiin.

Vanhanäidin kapteenska- ystävättärestä muisti kertojani merkittävän tarinan. Eräänä yönä ystävättär oli keskellä yötä tullut Suomelaan herättäen talonväen. Hän oli nähnyt niin järkyttävän unen, että oli ollut pakko lähteä puhumaan jonkun kanssa. Unessa hän oli nähnyt, kuinka hänen valtameripurjehduksella ollut miehensä oli hirveässä myrskyssä kamppailut henkensä edestä. Kapteenska jonka nimi ei ole jäänyt mieleen, oli varma, että oli tapahtunut onnettomuus. Suomelan emäntä oli koettanut rauhoittaa ystävätärtään. Hän ei uskonut enteisiin. Jonkin ajan kuluttua tuli kuitenkin tieto, että juuri sinä yönä oli kapteeni laivoineen hukkunut. Tarina on tosi, sanoi Aune Kantola sillä vanhaäiti ei koskaan keksinyt tällaisia.

Edellisen kuultuani muistin heti, että hyvä ystäväni Lyyli Högsten-Aarnela syntyisin Oulunsalon Kaakisia, kertoi, kuinka hänen äitinsä näki juuri samanlaisen unen, joka muutaman ajan kuluttua osoittautui ihmeelliseksi enteeksi. Lyyli-täidin isä oli merikapteeni. Lyyli Aarnela oli syntynyt 1887, joten hänen vanhempansa ovat ainakin ikänsä puolesta voineet olla Suomalain ystäviä. Tuntuisi kummalta, jos näin merkittävän unen samoihin aikoihin olisi nähnyt kaksi oulunseutulais- ta (oululaista) merikapteenin vaimoa!

